

Teachers' Attitudes to Citizenship Rights and Its Relationship with the Use of Mass Media and Social Participation Among Teachers in District One of Tabriz Scientific

Simindokht Nematollahi

Faculty member, Urban Planning Department, Faculty of Architecture and Art, Islamic Azad University, Tabriz, Iran (Corresponding Author). E-mail: nematollahi@iaut.ac.ir

The present study was conducted with the aim of determining the attitude of teachers towards citizenship rights and its relationship with social participation and the use of mass media among teachers in District 1 of Tabriz. In terms of purpose, it is an applied research and in terms of time, it is a cross-sectional study. The research method was a survey. The statistical population of teachers in the first district of Tabriz Education is 1880 people. The statistical sample was 319 people based on Morgan's table and the sampling was done using a relative stratified random method. The data collection tool was a researcher-made questionnaire. To examine the validity of the questionnaires, face validity was used and to examine the reliability of the instrument, Cronbach's alpha coefficient was used, which had appropriate reliability. The analysis of variance test and Pearson's correlation coefficient test were used to analyze the data. The findings showed that, there is a significant relationship between teachers' attitudes towards citizenship rights and social participation, age and the use of mass media, but there was no significant difference between teachers' attitudes towards citizenship rights according to their level of education.

Conflict of interest:

ACCORDING TO THE AUTHOR, THE ARTICLE DID NOT HAVE ANY CONFLICT OF INTEREST.

Key words: *Attitude Towards Citizenship Rights, Mass Media, Social Participation*

نگرش دبیران به حقوق شهروندی و رابطه آن با مشارکت اجتماعی و استفاده از رسانه‌های جمعی در بین دبیران ناحیه یک تبریز

سیمیندخت نعمت‌الهی^۱

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۴۰۳/۱۰/۲۴

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۹/۲۷

چکیده

تحقیق حاضر با هدف تعیین نگرش دبیران به حقوق شهروندی و رابطه آن با مشارکت اجتماعی و استفاده از رسانه‌های جمعی در بین دبیران ناحیه یک تبریز انجام شده است. از نظر هدف یک تحقیق کاربردی و از نظر زمان یک بررسی مقطعی است. روش تحقیق پیمایش بود. جامعه آماری دبیران ناحیه یک آموزش و پرورش تبریز به تعداد ۱۸۸۰ نفر می‌باشد. نمونه آماری بر اساس جدول مورگان برابر ۳۱۹ نفر به دست آمد و نمونه‌گیری به روش تصادفی طبقه‌ای نسبی انجام شد. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه محقق ساخته بود. برای بررسی اعتبار پرسشنامه‌ها، از اعتبار صوری و برای بررسی پایایی ابزار از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که از پایایی مناسب برخوردار بودند. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون تحلیل واریانس و آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. یافته‌ها نشان داد که بین نگرش دبیران به حقوق شهروندی و مشارکت اجتماعی، سن و استفاده از رسانه‌های جمعی رابطه معنی‌دار وجود دارد، اما بین نگرش دبیران به حقوق شهروندی بر حسب سطح تحصیلات آنان تفاوت معنی‌دار وجود نداشت. واژگان کلیدی: نگرش به حقوق شهروندی، رسانه‌های جمعی، مشارکت اجتماعی.

۱. عضو هیات علمی گروه شهرسازی، دانشکده معماری و هنر، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران (نویسنده مسئول).

E-mail: nematollahi@iaut.ac.ir

مقدمه

زندگی انسان‌ها، تغییرات شگرفی نموده است، حدود تکنولوژی، رفاه و آسودگی خیال بیشتری به انسان‌ها می‌دهد اما به شرط آن که نحوه استفاده از آن‌ها را هم یاد بگیریم و گر نه این وسایل نه تنها آرامش به انسان نمی‌دهد بلکه، موجب رنج و عذاب هم خواهد شد. به هر حال زندگی صنعتی فعلی، قوانین مطابق با خود را می‌خواهد، بسیاری از تنش‌ها و رنج‌ها به خاطر عدم آشنایی افراد به حقوق خود و دیگران به وجود می‌آید. تحولات جدید در دوره‌ای که آن را عصر جهانی شدن می‌نامند زمینه‌ها و در عین حال ضرورت تقویت عنصر برابری و مسئولیت را به پیش کشیده‌اند، بر این اساس می‌بایست الگویی از شهروندی ارائه داد که متناسب با عصر جهانی شدن و متضمن برابری بیشتر، تناسب حقوق و مسئولیت‌ها و مشارکت فعال باشد (۶). حقوق شهروندی، آن بخش از حقوق اساسی می‌باشد که رنگ تعلق و وابستگی ملی به خود گرفته است در واقع نگرش به حقوق شهروندی، مجموعه حقوق و آزادی‌هایی است که دولت در درون مرزهای خود به موجب قوانین داخلی متعهد می‌شود که برای شهروندانش به عنوان یک امتیاز به رسمیت بشناسد. حقوق شهروندی، حقوق انسان به دلیل زندگی در اجتماع معین است و با توجه به مقتضیات و شرایط زمانی و مکانی می‌تواند متفاوت باشد (۱). اما نگرش به حقوق شهروندی، علاوه بر منابع، نیازمند بستری مناسب است که در آن جامعه مدنی قدرت‌مند، حضور مردم در عرصه‌های عمومی فعال و به تبع آن‌ها تمام ارکان جامعه در سرنوشت خویش سهیم هستند. وجود و فعالیت تشکلهای و نهادهای اجتماعی میانی زمینه لازم را برای رشد آگاهی از حقوق و به ویژه وظایف شهروندی فراهم می‌سازد. افزون بر آن، شهروندی در جامعه‌ای به منصف ظهور می‌رسد که افراد، نگرش مثبت به مشارکت داشته باشند. بنابراین شهروندی، مجموعه گسترده‌ای از فعالیت‌های فردی و اجتماعی است، فعالیت‌هایی که اگر چه فردی باشند، اما برآیند آن، به پیشرفت وضعیت اجتماعی کمک خواهد کرد. نگرش به شهروندی، از جمله مفاهیم نوپدید است که به طور ویژه‌ای، به برابری و عدالت توجه دارد و در نظریات اجتماعی، سیاسی و حقوقی، جایگاه ویژه‌ای پیدا کرده است. مقوله «نگرش به شهروندی» وقتی تحقق می‌یابد که همه افراد یک جامعه از کلیه حقوق مدنی و سیاسی برخوردار باشند و همچنین به فرصت‌های مورد نظر زندگی، از حیث اقتصادی و اجتماعی دسترسی آسان داشته باشند. ضمن این که شهروندان به عنوان اعضای یک جامعه در حوزه‌های مختلف مشارکت دارند و در برابر حقوقی که دارند، مسئولیت‌هایی را نیز در راستای اداره بهتر جامعه و ایجاد نظم بر عهده می‌گیرند و شناخت این حقوق و تکالیف، نقش موثری، در ارتقا شهروندی و ایجاد جامعه‌ای بر اساس نظم و عدالت دارد. بر این اساس، آموزش حقوق شهروندی، همانا نهادهای سازشی نظامی از حق‌ها و تکالیف‌های متناسب با شهروندی، مبتنی بر کرامت و ارزش والای انسانی است (۱۶). «مفهوم شهروندی» علاوه بر زمینه‌های سیاسی، بر روابط اخلاقی بین اعضای جامعه و نیز مسایل سنتی نظری جامعه‌شناسی، مثل شرایط یگانگی و همبستگی اجتماعی، ناظر است. اخلاق مدنی، همچنین مستقیماً با تغییرات هویتی و تصوراتی مرتبط است که شهروندان نسبت به خود و دیگر شهروندان دارند و شهروندی

اجتماعی با اتکا به آن دسته اصول اخلاقی شکوفا می‌گردد که مشوق احساس برادری، همنوعی، تعهد و مسئولیت‌پذیری است (۸). در جامعه امروزی، نگرش به شهروندی یکی از نیازهای اساسی و ضروری جوامع انسانی است چرا که اجزای تشکیل دهنده‌اش یعنی، حقوق، مسئولیت و مشارکت سیاسی برای اداره امور انسان ضروری هستند و کشوری به درجه بالایی از توسعه خواهد رسید که حقوق و وظایف شهروندی را فراگیر نماید. بنابراین برای تحقق کامل جامعه مدنی نیاز به شهروند آگاه و آشنا و عقلانی و مسئولیت‌پذیر می‌باشد. پژوهش‌های انجام گرفته در کشور ایران حاکی از آن است که میزان آشنایی شهروندان با حقوق و وظایف شهروندی در بین اقشار مختلف مردم متفاوت و به میزان متوسط و رو به پایین است (۲۰). اما از سوی دیگر از نظر برخی صاحب‌نظران علوم اجتماعی، حقوق شهروندی در نتیجه مبارزات حرکت‌های اجتماعی ظهور نموده است و توسعه می‌یابد. برخی دیگر به نقش اندیشه و افکار، زمینه‌ها و شرایط اجتماعی، ارتباطات معتقد هستند. آن چه مسلم است توسعه نگرش به حقوق شهروندی در اجتماعاتی که هنوز این موضوع در مراحل تکوین خود قرار دارد مستلزم توسعه آگاهی افراد جامعه به عنوان عاملی بنیادین است، آگاهی و آشنایی افراد از حقوق شهروندی نخستین عامل از تسهیل ارتباط صحیح ملت و دولت و روابط متقابل و تعاملات اجتماعی افراد در جامعه است و بدون آگاهی، هیچ تغییری در این زمینه مشاهده نخواهد شد و شرایط مناسب برای مشارکت افراد در سرنوشت سیاسی- اجتماعی خویش فراهم نمی‌شود. مادامی که میزان آشنایی افراد یک جامعه از حقوق شهروندی خود در ابعاد مدنی، اجتماعی و سیاسی در سطح مناسبی نباشد، نه توانایی و پشتوانه‌ای نظری جهت مشارکت فعال در امور مختلف جامعه خواهند داشت و نه قدرت ابلاغ خواسته‌های عمومی خود به حاکمیت سیاسی را دارند (۱۳). در تحقیق حاضر نگرش دبیران به حقوق شهروندی و رابطه آن با استفاده از رسانه‌های جمعی و مشارکت اجتماعی در بین دبیران ناحیه یک تبریز پرداخته شده است.

پیشینه تحقیق

کریم‌پور و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهشی به بررسی عوامل اجتماعی مرتبط بر میزان آگاهی دانش‌آموزان نسبت به نگرش به حقوق شهروندی در بین دانش‌آموزان پسرانه دوره دوم متوسطه دزفول پرداخته‌اند. نتایج یافته‌ها نشان داد که بین پایگاه اجتماعی و آگاهی از حقوق شهروندی رابطه مثبت معناداری وجود ندارد، در حالی که بین مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، اعتماد به رسانه‌های جمعی و استفاده از رسانه- های جمعی با آگاهی از حقوق شهروندی رابطه مثبت معناداری وجود دارد. همچنین نتایج رگرسیون چندگانه به روش همزمان نشان داد که ۳۲ درصد تغییرات میزان آگاهی از حقوق شهروندی مربوط به عوامل اجتماعی است، به طوری که استفاده از رسانه‌های جمعی، اعتماد به رسانه‌های جمعی و اعتماد اجتماعی بیشترین سهم را در تغییرات آگاهی از حقوق شهروندی دانش‌آموزان شهر دزفول دارند (۱۲). مقدم و جانی‌پور (۱۳۹۶)، تحقیقی را با عنوان بررسی رابطه عوامل اجتماعی و آگاهی از قوانین با آگاهی از نگرش به حقوق

شهروندی در بین شهروندان شهر رشت انجام داده‌اند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که بین پایگاه اقتصادی - اجتماعی، مصرف رسانه‌ای، تحصیلات، تعهدات شهروندی با آگاهی از حقوق شهروندی رابطه مستقیم معناداری وجود دارد. یعنی با افزایش میزان استفاده از رسانه‌های جمعی، میزان تحصیلات، آگاهی از قوانین، تعهدات شهروندی و همچنین بالا رفتن پایگاه اقتصادی - اجتماعی افراد، میزان آگاهی از حقوق شهروندی پاسخگویان نیز افزایش پیدا می‌کند. اما بین جنس و آگاهی از حقوق شهروندی رابطه معنی‌داری مشاهده نشد. همچنین پنج متغیر (تحصیلات، پایگاه اقتصادی - اجتماعی، مصرف رسانه‌ای، تعهدات شهروندی و آگاهی از قوانین / سواد حقوقی) وارد شده در مدل رگرسیونی تحقیق، ۳۰ درصد از تغییرات آگاهی از حقوق شهروندان را تبیین کرده‌اند (۱۵). نتایج تحقیق شارع‌پور و شعبانی (۱۳۹۵)، در مطالعه‌شان با عنوان «تحلیل جامعه‌شناختی از میزان آگاهی شهروندی شهروندان نسبت به امور شهری» حاکی از متوسط بودن میزان آگاهی شهروندی شهروندان نسبت به امور شهری است که سهم آگاهی مردان بیشتر از زنان می‌باشد. متغیر رسانه‌های جمعی و مشارکت در نهادهای مدنی معنادار بوده و رسانه‌های جمعی، مهم‌ترین تبیین‌کننده آگاهی شهروندی نسبت به امور شهری می‌باشد. متغیرهای زمینه‌ای (گروه‌های سنی، سمت در خانوار، وضعیت تأهل، وضعیت فعالیت) معنادار می‌باشند و تطابق یافته‌های این متغیرها دلالت بر ضعف آگاهی در میان جوانان است (۱۶). سام‌آرام وبرزگر پاریزی (۱۳۹۵)، در مطالعه‌ای با عنوان «بررسی احساس برخورداری از نگرش به حقوق شهروندی و عوامل اجتماعی موثر بر آن در بین جوانان ۱۵-۲۹ ساله شهر سیرجان» نشان می‌دهند که احساس برخورداری از حقوق شهروندی در بین جوانان در سطح متوسط است و همچنین میزان حضور فرد در حوزه عمومی، نوع جامعه‌پذیری فرد در خانواده و میزان استفاده از رسانه‌های داخلی و خارجی بر احساس برخورداری از حقوق شهروندی جوانان تأثیرگذارند (۱۸). حسینی و همکاران (۱۳۹۴)، پژوهشی را با عنوان ارزیابی میزان آگاهی از نگرش به حقوق شهروندی در میان دانشجویان دانشگاه بوکان انجام داده‌اند. یافته‌های تحقیق نشان داد میزان آگاهی از حقوق شهروندی در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی نسبت به میانگین جامعه در سطح پایینی قرار دارد و میزان آگاهی از حقوق شهروندی در میان دانشجویان بر حسب جنسیت و سطح تحصیلات تفاوت معناداری ندارد (۱۱). مهدوی و عاشوری (۱۳۹۳)، در تحقیقی به بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی موثر بر ارتقاء فرهنگ شهروندی (مورد مطالعه: شهر بوشهر) پرداخته‌اند. نتایج به دست آمده حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها بیانگر آن است که متغیرهای آگاهی از حقوق شهروندی، آگاهی از رویدادها و مناسبات داخلی و خارجی، مسئولیت‌پذیری و رسانه بر ارتقای فرهنگ شهروندی تأثیر دارند. همچنین متغیرهای قانون‌مداری، منافع جمعی، عام‌گرایی، دسترسی به مراکز فرهنگی، درآمد و مسکن رابطه معنی‌داری را با متغیر وابسته نشان ندادند (۱۳). فتحی و مطلق (۱۳۹۳)، در تحقیقی به بررسی عوامل موثر بر میزان آگاهی از حقوق شهروندی در بین دانشجویان دانشگاه کردستان پرداخته‌اند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد میزان آگاهی از حقوق شهروندی دانشجویان در سطح پایینی نسبت به جامعه قرار دارد. همچنین حقوق شهروندی با توجه به میزان سن آنان متفاوت بود (۵). زیاری

و همکارانش (۱۳۹۲)، در پژوهشی با عنوان «ارزیابی میزان آگاهی‌های عمومی شهروندان پیرانشهر از حقوق شهروندی و قوانین شهروندی» نشان دادند که میزان آگاهی جامعه آماری پیرانشهر در زمینه حقوق شهروندی و قوانین شهری در سطح پایینی است و شاخص مذکور (آگاهی) با شغل افراد ارتباط معناداری دارد، اما تحصیلات دانشگاهی افراد بر این شاخص تاثیر خاصی نداشته است. مجموعه این عوامل نشانگر آن است که بیشتر افراد آگاه به صورت تجربی و در جریان درگیری‌های حقوقی با بخش‌های مختلف شهرداری، یا در اثر فعالیت در مشاغل مرتبط با امور شهری، آگاهی لازم را به دست آورده‌اند (۲۱). سحابی و همکاران (۱۳۹۲)، تحقیقی را با عنوان بررسی میزان آگاهی از حقوق و تکالیف شهروندی در بین شهروندان ساکن سنج و عوامل موثر بر آن انجام داده‌اند. نتایج تحقیق بیانگر آن است که بین متغیرهای جنسیت، میزان تحصیلات، میزان سن، عضویت در انجمن‌ها و نوع مطالعه با میزان آگاهی از حقوق و تکالیف شهروندی در بین شهروندان تفاوت جود دارد. ولی بین میزان آگاهی از حقوق شهروندی در میان کسانی که از ماهواره استفاده می‌کنند با آن‌هایی که از آن استفاده نمی‌کنند تفاوت معناداری وجود ندارد و بین میزان آگاهی از حقوق اجتماعی و مدنی شهروندان در میان کسانی که از ماهواره استفاده می‌کنند با آن‌هایی که استفاده نمی‌کنند تفاوت معناداری وجود دارد (۱۷). یافته‌های پژوهش هزارجریبی و امانیان (۱۳۹۰)، در مورد آگاهی زنان از حقوق شهروندی و عوامل موثر بر آن نشان می‌دهد که میزان حضور در عرصه عمومی، میزان استفاده از رسانه‌های جمعی، پایگاه اقتصادی اجتماعی و نگرش به حقوق شهروندی با میزان آگاهی زنان از حقوق شهروندی ارتباط معناداری داشته‌اند (۱۰). هاشمیان‌فر و همکاران (۲۰۱۴)، در مطالعه خود با عنوان مطالعه تاثیر رسانه‌های جمعی داخلی و خارجی بر میزان آگاهی از نگرش به حقوق شهروندی، بیان کردند که بین میزان استفاده از رسانه‌های جمعی داخلی و خارجی با میزان آگاهی از حقوق شهروندی (و ابعاد آن یعنی حقوق مدنی، سیاسی و اجتماعی) رابطه معنادار مستقیمی وجود دارد (۹). براون و کریستینسن^۱ (۲۰۱۱)، در پژوهشی با عنوان «سیاست‌گذاری‌های شهری و حق نسبت به شهر: حقوق وظایف و شهروندی» معتقدند اهمیت شهروندی شهری در این است که برخلاف شهروندی دولت-ملت که کاملاً سیاسی و فقط شامل بومی‌ها آن هم با تعلقات ملی می‌شود، شهروندی شهری شامل تمام افرادی است که فارغ از بومی بودن، بومی نبودن و اختلاف‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، زبانی، تاریخی، ساکن شهر هستند. آنان از حقوق و وظایف برابر در شهر برخوردارند. بر این اساس حس تعلق به شهر و مسئولیت در برابر آن؛ داشتن حق و مسئولیت متقابل نسبت به هم و به شهر شورای شهر و شهرداری؛ داشتن هویت مشترک شهری از محل زندگی به عنوان محور تمام فعالیت‌ها و مسئولیت‌ها و مشارکت جدی در تمام صحنه‌های زندگی شهری است (۲).

^۱. Brown & Kristiansen

فرضیه‌ها

۱. نگرش دبیران به میزان آشنایی با حقوق شهروندی بر حسب سطح تحصیلات آنان متفاوت است.
۲. بین نگرش دبیران به میزان آشنایی با حقوق شهروندی بر حسب سن آنان رابطه وجود دارد.
۳. بین نگرش دبیران به میزان آشنایی با حقوق شهروندی و میزان استفاده از رسانه‌های جمعی رابطه وجود دارد.
۴. بین نگرش دبیران به میزان آشنایی با حقوق شهروندی و میزان مشارکت اجتماعی رابطه وجود دارد.

تعریف متغیرها

- حقوق شهروندی: در بر دارنده مجموعه حقوق و تکالیفی است که اعضاء جامعه نسبت به یکدیگر، نهادها و جامعه دارند. مارشال شهروندی و توسعه اجتماعی حقوق شهروندی را به سه دسته تقسیم می‌کند که شامل حقوق مدنی، سیاسی و اجتماعی است.
- حقوق مدنی: آزادی بیان، آزادی عقیده، آزادی مذهب، آزادی مالکیت و آزادی رفت و آمد از برجسته‌ترین حقوق مدنی یک شهروند شمرده می‌شود.
- حقوق اجتماعی: حق تشکیل سازمان، انجمن و سندیکا برای تجميع، بیان و برآورده‌سازی مطالبات اجتماعی، حق برخورداری از بهداشت عمومی، حق برخورداری از آموزش فراگیر و عمومی، حق برخورداری از حمایت قانون، حق زنان در برخورداری از حقوق برابر با مردان، حق برخورد مبتنی بر کرامت انسانی.
- حقوق سیاسی: حق دسترسی برابر به مناسب حکومتی، حق برخورداری از مشارکت سیاسی نهادمند، حق تشکیل حزب برای شرکت در تعمیم‌سازی سیاسی، حق برخورداری از انتخابات منظم ادواری آزاد و سالم (۳).
- نگرش به حقوق شهروندی: نظامی از تمایلات به عقاید و اعتقادات یک فرد نسبت به حقوق شهروندی می‌باشد. این نظام از تمایلات، عقاید و اعتقادات در طول زمان در پی تأثیر محیطی و تجربیاتی شکل می‌گیرد و کم و بیش دارای قوام و دوام می‌باشد (۷).
- حقوق شهروندی با استفاده از پرسشنامه، ابعاد حقوق شهروندی مارشال (۱۹۹۴)، (مدنی، سیاسی و اجتماعی) در سه بعد عاطفی، شناختی و رفتاری اندازه‌گیری شد.

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف یک تحقیق کاربردی و از نظر زمان یک بررسی مقطعی است. روش جمع‌آوری داده‌ها، پیمایش بود. جامعه آماری این تحقیق شامل دبیران ناحیه یک آموزش و پرورش تبریز به تعداد ۱۸۸۰ نفر بود. بر اساس جدول مورگان، حجم نمونه برابر ۳۱۹ نفر تعیین گردید. نمونه‌گیری به روش طبقه‌ای تصادفی نسبتی انجام شد. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه نگرش به حقوق شهروندی،

پرسشنامه نگرش به حقوق شهروندی شامل سه بعد (بعد سیاسی، بعد اجتماعی و بعد مدنی) بوده دارای ۲۷ گویه می‌باشد و در مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت است.

پرسشنامه مشارکت اجتماعی: پرسشنامه مشارکت اجتماعی شامل چهار بعد (مشارکت در محیط زندگی، مشارکت در امور مربوط به مدرسه و دانش‌آموزان، مشارکت در شورای دبیران و مناسبت‌های مذهبی و محلی) بوده و دارای ۱۳ گویه می‌باشد و در مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت طراحی شده است. برای بررسی اعتبار پرسشنامه‌ها، از اعتبار صوری استفاده شد. مقدار ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه‌ها بالای ۰/۷۰ است که نشان می‌دهد پرسشنامه‌ها از پایایی مناسب برخوردار می‌باشند.

جدول شماره (۱): میزان پایایی پرسشنامه‌ها

پرسشنامه‌ها	تعداد	ضریب آلفای کرونباخ
حقوق شهروندی	۳۰	۰/۸۷
مشارکت اجتماعی	۳۰	۰/۸۹

یافته‌ها

مطابق اطلاعات ۲۲۴ نفر (۷۶/۵٪) از افراد لیسانس و ۷۵ نفر (۲۳/۵٪) از افراد فوق لیسانس و بالاتر می‌باشند. ۴ نفر (۱٪/۳) از افراد دارای سن ۲۵-۳۵ سال، ۱۳۳ نفر (۴۱/۷٪) دارای سن ۳۶-۴۵ سال، ۱۸۲ نفر (۵۷/۱٪) دارای سن ۴۶-۵۵ سال می‌باشند. ۲۳ نفر (۷/۲٪) از افراد به مدت ۱ ساعت، ۱۲۸ نفر (۴۰/۱٪) به مدت ۲ ساعت، ۱۳۷ نفر (۴۲/۹٪) به مدت ۳ ساعت و ۳۱ نفر (۹/۷٪) از افراد بیش از ۳ ساعت از رسانه‌های جمعی استفاده می‌کردند. ۲۹۷ نفر (۹۳/۱٪) از افراد بومی و ۲۲ نفر (۶/۹٪) غیر بومی می‌باشند. میانگین متغیر حقوق شهروندی برابر ۱۰۸/۴۲ و مشارکت اجتماعی ۴۴/۸۱ می‌باشد.

جدول شماره (۲): آماره‌های توصیفی مربوط به متغیرهای تحقیق

متغیرها	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
حقوق شهروندی	۳۱۹	۱۰۸/۴	۵/۹۲	۹۶	۱۱۹
مشارکت اجتماعی	۳۱۹	۴۴/۸	۴/۲۴	۳۸	۵۱

به منظور بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش از آزمون کولموگوروف-اسمیرنوف استفاده شد. سطح معنی‌داری در هر کدام از متغیرها بالای ۰/۰۵ می‌باشد.

جدول شماره (۳): آزمون‌های بررسی نرمال بودن توزیع متغیرهای تحقیق

متغیرها	تعداد	مقدار Z آزمون کولمگروف-اسمیرنوف	سطح معنی‌داری
حقوق شهروندی	۳۱۹	۰/۶۶	۰/۴۲۱
مشارکت اجتماعی	۳۱۹	۰/۵۰	۰/۱۱۲

- فرضیه اول: نگرش دبیران به حقوق شهروندی بر حسب سطح تحصیلات آنان متفاوت است.

جدول شماره (۴): شاخص‌های توصیفی

متغیر	تحصیلات	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد
نگرش دبیران به حقوق شهروندی	کارشناسی	۲۴۴	۱۰۹/۸۰	۶/۳۹	۰/۴۰۹
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۷۵	۱۱۰/۴۳	۳/۳۵	۰/۳۸۷
	کل	۳۱۹	۱۰۸/۴۲	۵/۹۲	۰/۳۳۲

جدول شماره (۵): آزمون لون

آزمون لون	Df 1	Df 2	سطح معنی‌داری
۴۱/۳۷۳	۱	۳۱۷	۰/۰۶۱

جدول شماره (۶): نتایج آزمون تحلیل واریانس

نگرش دبیران به حقوق شهروندی	جمع مجزورات	Df	میانگین مجزورات	مقدار F	سطح معنی‌داری
بین گروهی	۳۹۶/۰۴۲	۱	۳۹۶/۰۴۲	۱۱/۶۷۰	۰/۰۵۱
درون گروهی	۱۰۷۵۷/۵۰۷	۳۱۷	۳۳/۹۳۵		
کل	۱۱۱۵۳/۵۴۹	۳۱۸			

مطابق جداول سطح معنی‌داری آزمون لون بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد ($\text{sig} > 0.05$)، بنابراین پیشفرض استفاده از آزمون تحلیل واریانس برقرار می‌باشد. سطح معنی‌داری آزمون برابر ۰/۰۵۱ بوده و بالای ۰/۰۵ می‌باشد. لذا فرض تحقیق رد می‌شود یعنی بین نگرش دبیران به حقوق شهروندی بر حسب سطح تحصیلات آنان تفاوت معنی‌دار وجود ندارد.

– فرضیه دوم: بین نگرش دبیران به حقوق شهروندی و سن آنان رابطه وجود دارد.

جدول شماره (۷): شاخص‌های توصیفی

سن	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد
۲۵-۳۵ سال	۴	۹۶	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
۳۶-۴۵ سال	۱۳۳	۱۱۲/۰۱	۵/۰۲۵	۰/۴۳۶
۴۶-۵۵ سال	۱۸۲	۱۰۶/۰۷	۴/۹۷۷	۰/۳۶۹
کل	۳۱۹	۱۰۸/۴۲	۵/۹۲۲	۰/۳۳۲

نگرش دبیران به حقوق شهروندی

جدول شماره (۸): آزمون لون

آزمون لون	Df 1	Df 2	سطح معنی‌داری
۵/۵۰۱	۲	۳۱۶	۰/۰۶۴

جدول شماره (۹): نتایج آزمون تحلیل واریانس

نگرش دبیران به حقوق شهروندی	جمع مجزورات	Df	میانگین مجزورات	مقدار F	سطح معنی‌داری
بین گروهی	۳۳۳/۳۴۷	۲	۱۶۶/۶۷۴	۶۷/۴۶۳	۰/۰۰۰
درون گروهی	۷۸۱۶/۲۰۱	۳۱۶	۲۴/۷۳۵		
کل	۱۱۱۵۳/۵۴۹	۳۱۸			

سطح معنی‌داری آزمون لون بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد ($\text{sig} > 0.05$)، سطح معنی‌داری آزمون برابر ۰/۰۰۰ بوده و زیر ۰/۰۵ می‌باشد. پس نتیجه می‌گیریم که فرض تحقیق تایید شده و بین نگرش دبیران به حقوق شهروندی بر حسب سن آنان رابطه معنی‌دار وجود دارد.

جدول شماره (۱۰): آزمون تعقیبی

استفاده از رسانه	میزان سن	تفاوت میانگین	خطای استاندارد	سطح معنی‌داری	فاصله اطمینان
					پایین بالا
۲۵-۳۵ سال	۳۶-۴۵ سال	-۱۶/۰۰	۲/۵۲	۰/۰۰۰	-۲۱/۹۵ -۱۰/۰۶
۴۶-۵۵ سال	۳۶-۴۵ سال	-۱۰/۰۶	۲/۵۱	۰/۰۰۰	-۱۵/۹۹ -۴/۱۵
۳۶-۴۵ سال	۲۵-۳۵ سال	۱۶/۰۰	۲/۵۲	۰/۰۰۰	۱۰/۰۶ ۲۱/۹۵
۴۶-۵۵ سال	۳۶-۴۵ سال	۵/۹۴	۰/۵۶	۰/۰۰۰	۴/۶۱ ۷/۲۸
۴۶-۵۵ سال	۲۵-۳۵ سال	۱۰/۰۶	۲/۵۱	۰/۰۰۰	۴/۱۵ ۱۵/۹۹
۳۶-۴۵ سال	۳۶-۴۵ سال	-۵/۹۴	۰/۵۶	۰/۰۰۰	-۷/۲۸ -۴/۶۱

مطابق آزمون تعقیبی انجام شده، نگرش دبیران به میزان آشنایی با حقوق شهروندی بر حسب سن بین گروه سنی ۲۵-۳۵ سال با گروه ۳۶-۴۵ سال و ۴۶-۵۵ سال، بین ۳۶-۴۵ سال با گروه ۲۵-۳۵ سال و ۴۶-۵۵ سال، بین ۴۶-۵۵ سال با گروه ۲۵-۳۵ سال و ۳۶-۴۵ سال تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

- فرضیه سوم: بین نگرش دبیران به حقوق شهروندی و میزان استفاده از رسانه‌های جمعی رابطه وجود دارد.

جدول شماره (۱۱): شاخص‌های توصیفی

متغیر	استفاده از رسانه‌های جمعی	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد
نگرش دبیران به حقوق شهروندی	۱ ساعت	۲۳	۱۰۵	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
	۲ ساعت	۱۲۸	۱۰۵/۳۲	۴/۱۲۴	۰/۳۶۵
	۳ ساعت	۱۳۷	۱۱۳/۲۲	۴/۷۰۶	۰/۴۰۲
	بیش از ۳ ساعت	۳۱	۱۰۲/۵۲	۲/۸۷۴	۰/۵۱۶
	کل	۳۱۹	۱۰۸/۴۲	۵/۹۲۲	۰/۳۳۲

جدول شماره (۱۲): آزمون لون

آزمون لون	Df 1	Df 2	سطح معنی‌داری
۲۴/۲۸۴	۳	۳۱۵	۰/۰۵۳

جدول شماره (۱۳): نتایج آزمون تحلیل واریانس

نگرش دبیران به حقوق شهروندی	جمع مجزورات	Df	میانگین مجزورات	مقدار F	سطح معنی‌داری
بین گروهی	۵۷۳۴/۵۰۹	۳	۱۹۱۱/۵۰۳	۱۱۱/۱۱۳	۰/۰۰۰
درون گروهی	۵۴۱۹/۰۴۰	۳۱۵	۱۷/۲۰۳		
کل	۱۱۱۵۳/۵۴۹	۳۱۸			

سطح معنی‌داری آزمون لون بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد ($\text{sig} > 0.05$)، سطح معنی‌داری آزمون برابر ۰/۰۰۰ بوده و زیر ۰/۰۵ می‌باشد. پس نتیجه می‌گیریم که فرض تحقیق تایید شده است. یعنی بین نگرش دبیران به حقوق شهروندی و میزان استفاده از رسانه‌های جمعی رابطه وجود دارد.

جدول شماره (۱۴): آزمون تعقیبی						
استفاده از رسانه	حوزه	تفاوت میانگین	خطای استاندارد	سطح معنی‌داری	فاصله اطمینان	
					پایین	بالا
یک ساعت	دو ساعت	-۰/۳۲۰	۰/۹۴	۰/۹۸۶	-۲/۷۵	۲/۱۱
	سه ساعت	-۸/۲۱	۰/۹۳	۰/۱۰۰	-۱۰/۶۳	-۵/۸۱
	بیش از سه ساعت	۲/۴۸	۱/۱۴	۰/۱۳۲	-۰/۴۶	۵/۴۳
دو ساعت	یک ساعت	۰/۳۲۰	۰/۹۳	۰/۹۸۶	-۲/۷۵	۲/۱۱
	سه ساعت	-۷/۸۹	۰/۵۱	۰/۱۰۰	-۹/۲۲	-۶/۵۸
	بیش از سه ساعت	۲/۸۰	۰/۸۳	۰/۱۰۰	۰/۶۶	۴/۹۵
سه ساعت	یک ساعت	۸/۲۱	۰/۹۳	۰/۱۰۰	۵/۸۱	۱۰/۶۳
	دو ساعت	۷/۸۹	۰/۵۱	۰/۱۰۰	۶/۵۸	۹/۲۲
	بیش از سه ساعت	۱۰/۷۰	۰/۸۲	۰/۱۰۰	۸/۵۷	۱۲/۸۳
بیش از سه ساعت	یک ساعت	-۲/۴۸	۱/۱۴	۰/۱۳۲	-۵/۴۳	۰/۴۶
	دو ساعت	-۲/۸۰	۰/۸۳	۰/۱۰۰	-۴/۹۵	-۰/۶۶
	سه ساعت	-۱۰/۷۰	۰/۸۲	۰/۱۰۰	-۱۲/۸۳	-۸/۵۷

مطابق آزمون تعقیبی، نگرش دبیران به میزان آشنایی با حقوق شهروندی و استفاده از رسانه‌های جمعی به میزان یک ساعت با سه ساعت، بین دو ساعت با سه ساعت و بیش از سه ساعت، بین سه ساعت با یک ساعت، دو ساعت و بیش از سه ساعت و بین بیش از سه ساعت با دو ساعت و سه ساعت رابطه معنی‌داری وجود دارد.

- فرضیه چهارم: بین نگرش دبیران به حقوق شهروندی و میزان مشارکت اجتماعی رابطه وجود دارد.

جدول شماره (۱۵): همبستگی بین نگرش دبیران به حقوق شهروندی و میزان مشارکت اجتماعی

متغیرها	مشارکت اجتماعی
	$r=۰/۶۷۳$
	$P=۰/۰۰۰$
نگرش دبیران به حقوق شهروندی	$n=۳۱۹$

سطح معنی‌داری آزمون $Sig=۰/۰۰۰$ و زیر $۰/۰۵$ بوده و مقدار ضریب همبستگی پیرسون $r=۰/۶۷۳$ می‌باشد. بنابراین فرضیه تحقیق تایید می‌گردد و بین دو متغیر رابطه معنی‌دار مستقیم و قوی وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتیجه فرضیه اول نشان داد که نگرش دبیران به حقوق شهروندی بر حسب سطح تحصیلات آنان تفاوت معنی‌دار وجود ندارد. یافته‌های این پژوهش با یافته‌های پژوهش کریمپور و همکاران (۱۳۹۶)، مقدم واجاری و جانی‌پور (۱۳۹۶)، حسینی و همکاران (۱۳۹۴)، مهدوی و عاشوری (۱۳۹۳)، همسو می‌باشد.

بر اساس نتیجه فرضیه دوم، بین نگرش دبیران به حقوق شهروندی بر حسب سن آنان رابطه معنی‌دار وجود دارد. مطابق آزمون تعقیبی انجام شده مشاهده شد که نگرش دبیران به حقوق شهروندی و سن بین گروه سنی ۲۵-۳۵ سال با گروه ۳۶-۴۵ سال و ۴۶-۵۵ سال، بین ۳۶-۴۵ سال با گروه ۲۵-۳۵ سال و ۴۶-۵۵ سال، بین ۴۶-۵۵ سال با گروه ۲۵-۳۵ سال و ۳۶-۴۵ سال رابطه معنی‌داری وجود دارد. یافته‌های این پژوهش با یافته‌های پژوهش شارع‌پور و شعبانی (۱۳۹۵)، فتحی و مطلق (۱۳۹۳)، برون و کریستینسن (۲۰۱۱)، همسو می‌باشد.

نتیجه فرضیه سوم نشان داد که بین نگرش دبیران به حقوق شهروندی و میزان استفاده از رسانه‌های جمعی رابطه وجود دارد. مطابق آزمون تعقیبی انجام یافته مشاهده شد که نگرش دبیران به حقوق شهروندی و استفاده از رسانه‌های جمعی بین یک ساعت با سه ساعت، بین دو ساعت با سه ساعت و بیش از سه ساعت، بین سه ساعت با یک ساعت، بین دو ساعت و بیش از سه ساعت و بین بیش از سه ساعت با دو ساعت و سه ساعت رابطه معنی‌داری وجود دارد. یافته‌های این پژوهش با یافته‌های پژوهش کریم‌پور و همکاران (۱۳۹۶)، مقدم واجاری و جانی‌پور (۱۳۹۶)، شارع‌پور و شعبانی (۱۳۹۵)، سام‌آرام وبرزگر پاریزی (۱۳۹۵)، سحابی و همکاران (۱۳۹۲)، هاشمیان‌فر و همکاران (۲۰۱۴)، همسو می‌باشد.

با توجه به نتیجه فرضیه چهارم که بین نگرش دبیران به میزان آشنایی با حقوق شهروندی و میزان مشارکت اجتماعی رابطه مستقیم و قوی معنی‌داری وجود دارد. یافته‌های این پژوهش با یافته‌های پژوهش کریم‌پور و همکاران (۱۳۹۶)، مقدم واجاری و جانی‌پور (۱۳۹۶)، شارع‌پور و شعبانی (۱۳۹۵)، حاج‌زاده و منصوری (۱۳۹۲)، هزارجریبی و امانیان (۱۳۹۰)، برون و کریستینسن (۲۰۱۱)، همسو می‌باشد. امروزه شهروندان عموماً با سلايق و انگیزه‌های مختلف در جامعه شهری به فعالیت می‌پردازند، عده‌ای برای کسب و کار، گروهی برای پر کردن اوقات فراغت و گروهی دیگر برای آموختن مهارت‌های فردی و جمعی. از این رو، زندگی اجتماعی مستلزم وجود روابط حقوقی و اخلاقی بین افراد و گروه‌های مختلف جامعه است و این روابط می‌بایست تحت نظم و قاعده‌های در آید. چرا که در صورت عدم وجود نظم و ضوابط در جامعه، زور، اجحاف و تزویر بر روابط بین افراد حاکم شده و به هرج و مرج و نابسامانی خواهد انجامید. لذا دولت‌ها و نهادهای عمومی با تعیین و تدوین قواعد و مقررات مربوطه، سیاست خاصی را در جهت تنظیم این روابط پیش گرفته‌اند. امروزه شهرنشینی به شکل غالب و قطعی زندگی انسان‌ها بدل شده است. وجود برخی از آسیب‌ها و مشکلات اجتماعی - فرهنگی در شهرهای ما تا حدی بالاتر از استانداردهای جهانی است و این امر نه فقط اسباب ناراحتی و عدم آسایش شهروندان در کوتاه مدت است، بلکه می‌تواند در درازمدت بر روند توسعه

عمومی کشور و حتی بر سیاست‌های کلان اقتصادی، اجتماعی، سیاسی نیز تأثیر منفی بر جای بگذارد. اهمیت حقوق شهروندی به اندازه‌ای است که رابطه نزدیکی با جایگاه حاکمیت پیدا می‌کند و حتی برخی از کارشناسان بر این باورند که اگر در جامعه‌ای حقوق و اخلاق شهروندان نهادینه نشده باشد، رابطه مردم و حاکمیت دچار تزلزل می‌شود. شهروندان به عنوان اعضاء رسمی شهر و اتباع کشور، حقوق و وظائفی دارند که ضامن حرمت و جایگاه ایشان است. هر چند حقوق و مسئولیت‌های شهروندان به طور کامل در قوانین پیش‌بینی نمی‌شود، اما مهم‌ترین آن‌ها در قوانین داخلی و حتی مقررات بین‌المللی احصا شده‌اند. به هر حال، جامعه نیازمند مقرراتی است که روابط تجاری، اموال، مالکیت، شهرسازی، امور سیاسی و حتی مسائل خانوادگی بر اساس آن، سامان یابد. نگرش به حقوق شهروندی شامل نگرش به حقوق و تکالیف مردم در برابر یکدیگر و اصول و هدف‌ها و وظایف و روش انجام آن می‌باشد. همچنین، نحوه اداره امور شهر و کیفیت نظارت بر رشد هماهنگ شهر را می‌توان به عنوان مهم‌ترین اصولی دانست که منشعب از حقوق اساسی کشور است. از این رو، بخش قابل توجهی از این مفاهیم در قانون اساسی می‌آید.

تعارض منافع

«بنا بر اظهار نویسنده، مقاله حاضر فاقد هر گونه تعارض منافع بوده است.»

منابع

1. Baghestani Barzeki, Hourieh. (2008). Investigating the impact of citizens' awareness of their attitude towards citizenship rights on the development of active citizenship and accountability and transparency of Tehran Municipality, Master's thesis, Urban Affairs Management, University of Tehran.
2. Brown, Alison & Kristiansen, Annali. (2011). Urban Politics & the Right to the City: Rights, Responsibilities and Citizenship. Habitat. Denmark. UNESCO.
3. Ezmerli, Sonja. (2010). Social Capital and Norms of Citizenship: An Ambiguous Relationship, American Behavioral Scientist, No. 53, P.p: 657-668.
4. Falkes, Keith. (2015). Citizenship, translated by Mohammad Taghi Delforuz, Tehran: Kavir Publications.
5. Fathi, Marzieh; Motlagh, Masoumeh. (2015). Study of factors affecting the level of awareness of the attitude towards citizenship rights among students of the University of Kurdistan, 2014-2015, First National Conference on Urban Planning, Urban Management and Sustainable Development, Tehran, Iranian Institute, Iranian Architecture Association
6. Faulks, K. (2000). Citizenship. London: Routledge.
7. Fiedman, J. (2012). The prospect of cities, University of Minnesota Press, Minneapolis, P: 168.
8. Gholami Zarini, Mohsen; Gholami, Hossein. (2011). Citizenship rights in the criminal justice process of Iran, Quarterly Journal of Law Enforcement Science, Year. 13, Issue. 38.
9. Hashemianfar, A; Hejazi, S. N; Arezi, M; Heydarkhani, H. (2014). A Study on the Effect of Domestic and Foreign Mass Media on the Rate of Awareness of Citizenship Rights. International Journal of Social Sciences (IJSS). Vol. 4, No.1, P.p: 11-18.
10. Hezarjeribi, Jafar; Amanian, Abolfazl. (2011). Women's awareness of citizenship rights and factors affecting it, Urban and Regional Studies and Research, Year. 3, Issue. 9, P.p: 1-18
11. Hosseini, Mohammad; Sanaati, Rahim; Hosseini, Fariba. (2015). Assessing the level of awareness of citizenship rights attitudes among students of Bukan University, International Conference on Management and Social Sciences.
12. Karimpour, Mohsen; Karimpour, Ali Akbar; Delfi, Hamid; Khodamoradi, Mohammad. (2017). Study of social factors related to the level of students' awareness of citizenship rights among male students of the second year of Dezful secondary school, Scientific Journal of Islamic Humanities, Year. 3, Issue. 21, P.p: 54-63.
13. Mahdavi, Mohammad Sadegh; Ashouri, Ali. (2014). Study of social and economic factors affecting the promotion of citizenship culture (case study: Bushehr city), Journal of Social Development Studies of Iran, Year. 6, Issue. 4.
14. Marshall, T. M. (1994). Citizenship and Social Class, In B. S. Turner & P. Hamilton, Citizenship: Critical Concepts. London: Routledge.
15. Moghaddam Vajari, Yasman; Janipour, Mojtaba. (2017). Study of the relationship between social factors and awareness of laws with awareness of attitudes towards citizenship rights among citizens of Rasht city, Sociological Studies. Year. 9, Issue. 34, P.p: 33-49.
16. Safaeipour, Masoud; Mollaei, Sajjad; Adinehvand, Ali Asghar. (2011). The concept of citizenship (challenges and legal obstacles ahead in Iran) Book of the seminar on media and citizenship education, Directorate General of Citizenship Education, Tehran Municipality, P.p: 8-24.

17. Sahabi, Jalil; Rezaei, Mehdi; Mohammadpour, Ahmad. (2013). Investigating the level of awareness of citizenship rights and duties among the citizens living in Sanandaj and the factors affecting it, First National Conference on Integrated Urban Management and its Role in Sustainable Development, Sanandaj, Islamic Azad University, Sanandaj Branch.
18. Sam- Aram, Ezatollah; Barzegar- Parizi, Fatemeh. (2016). Investigating the feeling of enjoying citizenship rights and the social factors affecting it among the youth of Sirjan city, Welfare and Social Development Planning, 7th year, Issue. 27, P.p: 75-116.
19. Shareepour, Mahmoud and Shabani, Maryam. (2016). Sociological analysis of the level of awareness of the attitude of citizens towards citizenship towards urban affairs. Social Development, 10th year, Issue. 3, P.p: 29-66.
20. Shiani, Malihe. (2005). Citizenship and participation in a comprehensive social welfare system, Social Welfare Quarterly, 3rd year, Issue. 18, P.p: 9-24.
21. Ziari, Keramatollah; Sheikhi, Abdullah; Bagher- Attaran, Marzieh and Kashfi- Doost, Dayman. (2013). Assessing the level of public awareness of Piranshahr citizens' attitude towards citizenship rights and urban laws. Research on the Geography of Urban Planning, Year. 1, Issue. 1, P.p: 59-77.